

5. Погорецький М. А. П'ять років чинності кримінального процесуального кодексу: уроки для правотворчої діяльності. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 3. С. 21

Савицький О.А.,
аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ОБ'ЄДНАННЯ СУДОВИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЇ

Суд у разі необхідності об'єднує в одне два і більше судових проваджень щодо кількох осіб, обвинувачених у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, обвинуваченої у вчиненні кількох кримінальних правопорушень. Не можуть бути об'єднані в одне провадження судові провадження щодо кримінального проступку та щодо злочинів (ч. 1, 2 ст. 217 КПК України). Об'єднання судових проваджень сприяє досягненню процесуальної економії та перешкоджає ухваленню судом різних рішень у подібних справах.

У теорії кримінального процесуального права цей правовий інститут фахівці обґрунтовано розглядають за допомогою положення процесуальної економії. Зокрема, О. Ю. Татаров зазначає, що вимога процесуальної економії знаходить свій вияв у нормах, які визначають часові межі здійснення відповідних процесуальних дій на всіх стадіях кримінального процесу, зокрема у порядку об'єднання й виділення кримінальних справ. Процесуальна економія у кримінальному судочинстві полягає у визначенні раціонального підходу до побудови й здійснення кримінального судочинства з метою швидкого і повного розкриття злочинів, викриття винних і притягнення їх до відповідальності з мінімальними затратами сил, засобів і часу учасників кримінальної процесуальної діяльності [1, с. 138].

Автори науково-практичного коментаря до КПК України щодо об'єднання матеріалів досудового розслідування, вказують на те, що прийняття такого процесуального рішення сприяє всебічності дослідження всіх обставин вчинення кримінального правопорушення, які підлягають доказуванню, процесуальній економії та забезпеченню можливого примирення сторін і прийняття справедливого рішення [2, с. 276].

У свою чергу, С. О. Денисов вказує на те, що норми інституту об'єднання та виділення кримінальних проваджень обумовлені

об'єктивною необхідністю та потребами практики у правовому регулюванні суспільних відносин, які виникають під час вирішення питання щодо спільного або відокремленого дослідження обставин предмету доказування [3, с. 33].

Беззаперечно, що таке об'єднання матеріалів досудового розслідування можливе або в силу їх процесуального зв'язку, або в силу зв'язку матеріального, тобто побудованого на положеннях матеріального кримінального права і яке ґрунтується на об'єктивній (за співучастю) або суб'єктивній (за сукупністю злочинів) єдності.

Підсудність за зв'язком справ має забезпечити дію правил, згідно яких у випадку конкуренції за предметною підсудністю справа розглядається вищим судом; територіальною підсудністю – судом, у районі діяльності якого вчинено більш тяжкий злочин; спеціальною або персональною підсудністю – загальним, а не спеціалізованим (військовим чи ювенальним) судом. При цьому, підсудність справ загальному суду (звичайна підсудність) має пріоритет над підсудністю справ спеціалізованим судам [4, с. 15].

Разом з тим, якщо судові провадження, що належить об'єднати, перебувають у провадженні одного складу суду, то об'єднання здійснюється за його ухвалою, а якщо у провадженні різних складів суду, то один з них постановляє ухвалу про об'єднання судових проваджень і прийняття до свого провадження, а інший – ухвалу про об'єднання судових проваджень і передання провадження до відповідного складу суду. Якщо ж одне судове провадження здійснюється колегіальним складом суду, а інше – одноособовим, то об'єднане судове провадження має здійснювати колегіальний склад суду.

Так, у разі об'єднання в одному провадженні (за зв'язком справ) матеріалів досудових розслідувань щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень, серед яких є кримінальні провадження, підсудні Вищому антикорупційному суду, судове провадження здійснює даний суд, якщо виділення в окреме провадження матеріалів кримінального провадження, які не віднесені до підсудності цьому суду, може негативно вплинути на повноту судового розгляду.

Розглядаючи правила підсудності за зв'язком справ в контексті об'єднання проваджень, необхідно звернути увагу на зміст правила про неподільність основного питання справи. Це правило, як пише Я.О. Мотовіловкер, полягає в тому, що на підставі всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи суд зобов'язаний винести

рішення, яке охоплює питання про кримінальну відповідальність обвинуваченого в повному об'ємі, включаючи як його фактичну, так і юридичну сторону. Фрагменти одного і того ж діяння, події, обвинувачення (в матеріальному розумінні) не можуть розглядатися в різних процесах. Вирок щодо частини діяння означає вирішення основного питання справи в цілому (*res judicata*); не вирішується двічі те, що входить до предмету основного питання справи (*ne bis in idem*) [5, с. 22].

Науковцем робиться висновок, що правило про неподільність основного питання слід тлумачити широко. По-перше, основне питання справи неподільне, доки мова йде про єдине діяння як в його фізичному, так і в юридичному розумінні. По-друге, кількість основних питань справи не завжди співпадає з кількістю вчинених єдиним діянням злочинів. Тому при ідеальній сукупності злочинів потрібно виходити з того, що, оскільки діяння єдине, йдеться про єдине основне питання справи, хоч страждають від цього діяння різні групи суспільних відносин. По-третє, кількість основних питань справи може (в залежності від тих чи інших вказівок кримінального матеріального закону) не співпадати з кількістю не тільки однорідних (при продовжуваних злочинах), але і неоднорідних злочинних діянь [5, с. 23].

Таким чином, підсудність за зв'язком кримінальних проваджень відіграє важливу роль при упорядкуванні відношення «між справою і судом», вона має забезпечити дію правил, згідно яких у випадку конкуренції за предметною підсудністю справа розглядається вищим судом; територіальною підсудністю – судом, у районі діяльності якого вчинено більш тяжкий злочин; спеціальною або персональною підсудністю – загальним, а не спеціалізованим (військовим чи ювенальним) судом.

Список використаних джерел

1. Татаров О. Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС): монографія. Донецьк: Промінь, 2012. 640 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. У 2 т. Т.1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Харків: Право, 2012. 768 с.
3. Денисов С. А. Законность и обоснованность соединения и выделения уголовных дел. Москва: Изд-во «Юрлитинформ», 2004. 192 с.

4. Оверчук С. В. Поняття та види підсудності в кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2005. 21 с.

5. Мотовиловкер Я. О. Основной вопрос уголовного дела и его компоненты: Вопрос факта и права. Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1984. 152 с.

Комірчий П.О.,

професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
доцент

ПРАВООХОРОННА СФЕРА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Сутність правоохоронної сфери як соціально-правового явища вчені розкривають як відносно самостійний елемент правової дійсності, правову форму руху соціальної матерії, а також як одну з найважливіших підсистем охоронної сфери життєдіяльності суспільства, де «за допомогою специфічних правових інститутів, форм і методів забезпечується функціонування держави та її інститутів, регулювання й захист суспільних відносин і соціальної якості – фізичної та духовної – особистості, соціальних груп і суспільства загалом від впливу на них небажаних з точки зору суспільства явищ і процесів» [1, с. 264; 2, с. 34]. Саме тому слід погодитися з тим, що правоохоронна сфера є однією з найважливіших у функціонуванні суспільства та наближенні його до громадянського [3, с. 22].

Аналізуючи структуру правоохоронної сфери, М. А. Мушинський, вважає, що цю систему утворюють явища, процеси й інститути, долучені до реалізації правоохоронної функції держави та охоронної функції права. До неї вчений зараховує такі елементи: 1) правоохоронна система (статичний елемент); 2) діяльність державних органів, що має правоохоронний вектор (динамічний елемент); 3) інституційно-функціональна частина правоохоронної сфери [4, с. 9, 17–19].

Зазначений підхід є дещо дискусійним, адже в загальному контексті правоохоронна система – це складова правової системи, яка охоплює також систему державних органів, а безпосередньо правоохоронна система – систему правоохоронних органів та публічну